

Előadás 2018. febr. 28-án, 19 órakor a Bruder Klaus-templom nagytermében, Stuttgart, Albert-Schäfflestr. 30.

Az előadás témája: **A TÁROGATÓ - egy hungarikum**

Előadó: **Erdei Csaba**

Közreműködik: **Schultheis Éva, Hortobágyi Ivett és Benedikt Ildikó**

Összefoglalás

Előadónk öt éve játszik kedvtelésből e sajátos hangszeren, szép gyűjteménye van, de történetét is ismeri. Az est folyamán először a tárogató kalandos történetéről beszélt. Hölgyeink támogatták levelek, dokumentumok, versek felolvasásával. Felcsendültek kuruc dalok és népdalok énekelve is, de a tárogatón is. Kíséretnek túl erős a hangja. Rövid videofilmeken megismerkedtünk a tárogató modern alkalmazásával is, nem csak a pásztortűz fényében. Elleneink sokszor dühödt gyűlölettel kísérték e szabadságvágyunkat szimbolizáló hangszer szereplését. A bátrak ki is próbálhatták gyűjteménye darabjait. Kérdés volt, hogy tartunk-e szünetet, vagy végigdolalásszuk az estét...

Erdei Csaba rövid életrajza

1967-ben született Nagykárolyban.

Iskoláit is Nagykárolyban végezte.

1985-ben érettségizett a Nagykárolyi Gimnáziumban.

1986 – 1991 A temesvári Műszaki Egyetem Gépészmérnöki szakán tanult tovább.

1992 óta Németországban él.

1993 – 1996 Stuttgarti Egyetememen továbbképzés matematikai technikai asszisztenssé

1996 – 1998 software fejlesztőként dolgozott a Delta Industrie GmbH-nál Fellbachban

1998 óta rendszergazdaként dolgozik a Távközlési Kutató Intézetnél a Stuttgarti Egyetemen.

A tárogató öt éve a jó barátja.

Az előadás vázlata

A tárogató bemutatása

- kuruc tárogató
- kétnyelvű síp

A tárogató szó eredete

A hangszer eredete

- egyiptomi memet
- díszes zurna
- ...

A hangszer története

- erdélyi udvari zene, tárogató síp
- a tárogató síp aranykora: kuruc kor
- feljegyzések

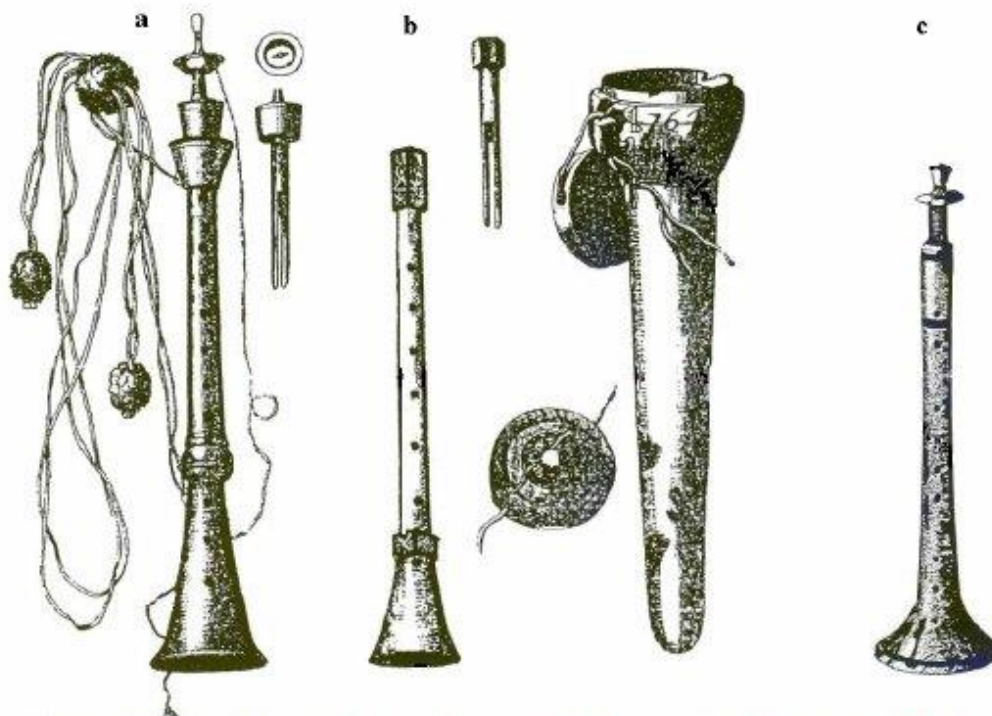
A tárogató újra felfedezése:

- a reform tárogató
- 1945 után
- A rendszerváltás után; együttesek, hungarikum, világtalálkozó

Zenei illusztrációk

Tárogató síp

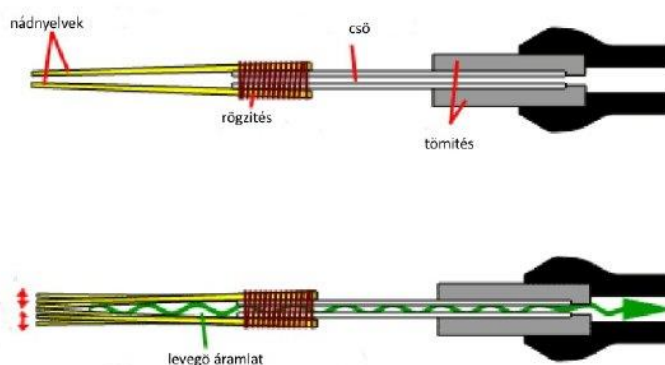
Kuruc Tárogató

régi hangszereink közé tartoznak. Akárcsak a dob, a sípzene is ősi hitvilágunkat idézi.

A sípok nádból, csontból, fából, néha bőrökből készülnek. Méretük, lyukszámuk különböző, s vannak billegtető lyuk nélküliek is.

kétnyelvű síp

Tárogató szó eredete

- A szó eredete ?
- 1 a tár(ni) igéből származik
- 2 hangutánzás
tara – tara tarogat tárogat tárogató
úgy mint Úuu-gat a kutya ugat

A hangszer eredete (perzsa, arab, török)

Memet (Egyiptom)
Suma (perzsa)
Aulos (ókori görögök)
Halil (héberül)
Tibai (latinul)
Ótörök (türknépek) ismerik már a X sz. i u.
Suruna, tuiduk, yirag, yorag
Oszmánok (zurna)
Tárogató = Török-síp ?
Schalmei (németül)
Duduk (Örményül)
Bombarde (Breton)
Oboi (francia)
Sopila (horvát)
Karamouza (görög)
Shenai (afgán)
Suona (kína)

Egyiptomi memet

Díszes Zurna Isztambuli múzeumban

A hangszer története

Erdélyi udvari zene, tárogató síp

- Erdély fejedelmeinek udvari zenészei vannak
- Bethlen Gábornak 16 tagú zenekara van, köztük tárogató sípos is
- Erdélyi magyar főurak is dobra kísért, török síp hangjára szeretnek táncolni
- II Rákóczi György és Báthory Zsófia esküvőjén a menyasszony fogadásán török és lengyel síposok zenéltek
- A Kájoni Kódexben fenn maradt zenei művek ebből az időből származnak

A tárogató síp (török síp) arany kora a kuruc kor

Katonai jeladó hangszer

Nagyon hangos hangszer (hangja km-re hallatszik)

Lázító hangszer !

Harcba hívó !

A „kuruc” hadakat ezekkel a hangszerekkel szerelik fel,
említést tesznek század és ezred sípról.

Tököli Imre 1691-ből való levelében

egyenesen Isztambulból rendeltet török sípokat.

Martin Erberhard (1743-1750) Kuruc ezred sípos

Szabolcsi, i. m. , *A XVII. század magyar főúri zenéje* – 6. fejezetében *Rettegi Györgyöt* idézi, ahogy emlékirataiban leírja a „lakodalmi solennitások; Hazánk 1884. I. 362. I.): „Íat”

1760-iki feljegyzégy osztán nagy sereggel megindultak török-sípossal, akinek volt s egyéb musikásokkal, úgymint: hegedűs, gardonos ...

1784-ben Nagyváradon a nemesek "tárogató síposok és trombiták harsogásai közt" gyűltek össze

Gvadányi József verses beszámolójában többször találkozunk a török muzsikát játszó, tárogató sípot fújó magyar katonákkal

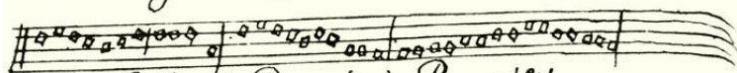
1809-ben Fusz János már a hangjáról is ír:

A magyaroknak legrégibb hangszerük a háborús síp,

„Egy nyikorgó, erősen átható, kétségkívül fülsértő messzire hallatszó rokona a schalmeynek, mely az oboára hasonlít de valamivel rövidebb”

A RÁKÓCZI-NÓTA LEGRÉGIBB ISMERT DALLAMA P. HORVÁTH ÁDÁM GYŰJTEMÉNYÉBŐL

1. Tárogató (1)

Haj Rákóczi Bertalan, Bersek!
Magyar vitézek nemes vitézei!
Hová letek! hová mentek? Válogató vitézei!

A tárogató újra felfedezése:

Gróf Fáy István keresi a tárogatót

1853-ban a Délibáb című Folyóiratban indítványozza a

Tárogató mint „ős-eredeti magyar hangszer” félkutatását

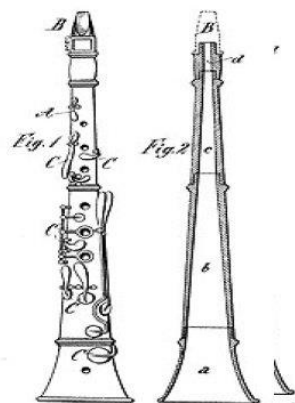
1859-ben a Vasárnapi újság 1859. évi VI evf. október 23-i számában

Jelenik meg „Felszólítás Magyarország cziganybandaihoz”

Új hangszer születik A reform tárogató Schunda tárogató

Schunda József szabadalom 1897 szeptember 17.

Magyar Patents 1. 1897

Tárogatót készítő gyárak Budapesten 1945-ig

- Schunda
- Stowasser
- Mogyorósi
- Sternberg Armin és Fia
- Wagner

1945 után

- Rákosi tiltja (büntetik)
- Kádár megtűri
- Romániában pedig népzenei hangszerként nagyon közkedvelt lesz...
- Temesváron kisebb szériában gyártják egész 1989 („Timis” Márka néven).
- Nagyon sok hangszert gyártanak a Timis tárogatóból, így nagyon elterjed.
- A hangszer román neve „taragot”

Ich denke oft an Piroschka (film 1955) A tábortűznél szóló tárogató

A rendszerváltás után:
Rákóczi tárogató együttes
Rákóczi tárogató egyesület

2011-ben ismét szól a tárogató
a Majtényi síkon
300 éves megemlékezés

2015-ben a tárogató „hungarikum”

Tárogató világtálakózó 2015 Vaja

